

Y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol
Communities, Equality and Local Government Committee
CELG(4)-02-16 Papur 2 / Paper 2

1. Mae Llywodraeth Cymru yn ymrwymedig i asesu effaith ei phenderfyniadau gwario ar bobl Cymru a hon oedd y Weinyddiaeth gyntaf yn y DU i gyhoeddi asesiad cynhwysfawr o effaith ein cynlluniau gwario ochr yn ochr â'n cyllideb derfynol ar gyfer 2011-12. Ers hynny, mae'r Llywodraeth wedi ceisio gwella'r dull gweithredu'n barhaus o flwyddyn i flwyddyn.
2. Gan adlewyrchu argymhellion Ymchwiliad y Pwyllgor Cyllid i Weithdrefnau Cyllidebol Arfer Gorau ac yn unol ag adborth gan Grŵp Cynghorol y Gyllideb ar Gydraddoldeb (BAGE) unwaith eto rydym wedi mynd ati mewn ffordd integredig i gynnal ein hasesiad o'r effaith. Mae'r Asesiad o'n Cynlluniau Gwario ar gyfer 2016-17 yn adlewyrchu'r pwyslais a roddwn ar anfantais economaidd-gymdeithasol, hawliau plant, y Gymraeg, cydraddoldeb a datblygu cynaliadwy fel y'i nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru). Caiff ein penderfyniadau eu hategu hefyd gan ein hymrwymiad i fynd i'r afael â thlodi a llywio newid mewn gwariant tuag at fesurau atal ac ymyrraeth gynnar.
3. Er bod Adolygiad Llywodraeth y DU o Wariant yn hwyr unwaith eto rydym wedi cyhoeddi Asesiad Effaith Integredig Strategol ochr yn ochr â'r gyllideb ddrafft sydd wedi canolbwyntio ar nodi'r effeithiau strategol lefel uchel a ystyriwyd wrth ddyrannu cyllideb i'n meysydd â blaenoriaeth, tra'n rhoi mwy o bwyslais ar asesu effeithiau gwahanol cynigion ar y grwpiau amrywiol yn ein cymdeithas, lle mae'r rhain yn debygol o fod yn sylweddol.
4. Dylid darllen y papur tystiolaeth hwn ar y cyd â Naratif Cyllideb Ddrafft 2016-17 a'r Asesiadau Effaith Integredig Strategol a geir yn:

<http://gov.wales/funding/budget/draft-budget-2016-17/?lang=cy>

5. Mae'r papur hwn yn gwneud y canlynol:
 - Crynhoi cyd-destun strategol y Gyllideb Ddrafft;
 - Esbonio sut mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) a gwaith Grŵp Cynghorol y Gyllideb ar Gydraddoldeb (BAGE) wedi llywio strwythur a chynnwys y Gyllideb Ddrafft;
 - Esbonio'r dull gweithredu cyffredinol a fabwysiadwyd wrth baratoi'r Gyllideb Ddrafft gan gynnwys ymgorffori prosesau dadansoddi cydraddoldeb o'r cychwyn;
 - Crynhoi'r prif benderfyniadau gwario sy'n effeithio ar grwpiau â nodweddion gwarchoddedig.

Y Cyd-destun Strategol

6. O ganlyniad i benderfyniadau Llywodraeth y DU, mae Cyllideb Cymru dros £1.4 biliwn yn llai bellach nag ydoedd yn 2010-11 ac yn dilyn adolygiad Llywodraeth y DU o wariant disgwylir i'r setliad leihau eto o 3.6 y cant mewn termau real rhwng 2015-16 a 2019-20. Mae asesiad cychwynnol o'r pwysau a'r tueddiadau mewn perthynas â gwasanaethau allweddol wedi nodi bod angen gwario £1bn yn fwy erbyn 2018-19. Fodd bynnag, bydd ein cyllideb wedi cynyddu ychydig yn llai na £400m mewn refeniw a £200m mewn cyfalaf erbyn 2019-20. Mae ein hasesiad o effeithiau ein penderfyniadau yn hanfodol i sicrhau y caiff cyfle cyfartal ei hyrwyddo ac y caiff gwahaniaethu ei atal.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

7. Rydym yn ymrwymedig i ddefnyddio Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol i wella'r ffordd rydym yn gwneud penderfyniadau. Mae'r Ddeddf yn adeiladu ar y dull a ddefnyddiwyd gennym i asesu effaith ein penderfyniadau yn y gorffennol. Mae ein cynigion cyllidebol wedi'u llywio gan y dyletswyddau newydd sy'n deillio o'r Ddeddf, gan adlewyrchu ein hymrwymiad i'w gweithredu'n llawn ac yn llwyddiannus.
8. Wrth wraidd y Ddeddf mae pum ffordd o weithio sydd wedi llywio ein dull cyffredinol o bennu dyraniadau cyllidebol yn y ffyrdd canlynol:
 - o rydym wedi ystyried effeithiau **hirdymor** ac wedi cydbwysu hyn yn erbyn ein hanghenion byrdymor:
 - o bu'r dull **atal** wrth gymryd camau i atal problemau rhag codi neu waethygu wrth wraidd ein prosesau gwneud penderfyniadau:
 - o gan fabwysiadu dull gweithredu **integredig** rydym wedi meithrin dealltwriaeth ehangach o'r pwysau trawsbynciol a geir ym mhob un o'n meysydd â blaenoriaeth:
 - o drwy **gydweithredu** ac ymgysylltu ag eraill yn barhaus rydym yn sicrhau cyfraniad gwerthfawr at ein sail dystiolaeth o ran deall effeithiau ein penderfyniadau:
 - o Rydym wedi parhau'n ymrwymedig i ymgysylltu â phobl a'u **cynnwys** yn y penderfyniadau sy'n effeithio arnynt, er enghraifft drwy fewnbwn hynod werthfawr Grŵp Cyngorol y Gyllideb ar Gydraddoldeb (BAGE) a Thaith Cyllideb y Gweinidog Cyllid a Busnes y Llywodraeth.

Grŵp Cyngorol y Gyllideb ar Gydraddoldeb

9. Llywodraeth Cymru sy'n gyfrifol am gynnwys asesiadau o effaith ei phenderfyniadau. Rôl y grŵp hwn yw rhoi cyngor a rhannu arbenigedd ac arfer gorau o ran materion cydraddoldeb sy'n helpu i wella'r Asesiad a wneir o Effaith Cyllideb Llywodraeth Cymru yn barhaus.
10. Mae trafodaethau a gwaith y Grŵp hyd yma wedi rhoi cryn sylw i feithrin dealltwriaeth o'r amgylchedd economaidd presennol a sut y gallai effeithio ar ein hystyriaethau mewn perthynas â chydraddoldeb. Yn benodol, gofynnwyd i'r

Grŵp roi cyngor ar feysydd yr oedd angen buddsoddi ynddynt fel mater o flaenoriaeth cyn dechrau paratoi ar gyfer Cyllideb Ddrafft 2016-17 ac ymgynghorwyd ag ef yn dilyn Adolygiad Llywodraeth y DU o Wariant.

11. Mae hyn wedi arwain at ffocws cryf ar bwysigrwydd llunio sail dystiolaeth gadarn fel y gellir nodi a deall natur y materion cydraddoldeb sylfaenol ar ddechrau prosesau gwneud penderfyniadau. Un o'r casgliadau allweddol y daethpwyd iddynt oedd ei bod yn annhebygol bod digon o adnoddau ac, felly, fod angen canolbwyntio ar flaenoriaethau yn seiliedig ar asesiad o'r effaith gadarnhaol fwyaf a lliniaru effeithiau cyni cyllidol lle na ellir eu hosgoi.

12. Mae enghreifftiau o benderfyniadau a lywiwyd gan waith Grŵp Cynghorol y Gyllideb ar Gydraddoldeb fel a ganlyn:

- Wrth ganolbwyntio ar Ofal Cymdeithasol rydym wedi dyrannu arian ar gyfer gwasanaethau rheng flaen ac wedi diogelu rhaglenni megis Dechrau'n Deg, Cymunedau yn Gyntaf, Her Ysgolion Cymru a Cefnogi Pobl sy'n mynd i'r afael yn benodol ag anghydraddoldeb.
- Roedd ein penderfyniad i gynyddu'r cyllid ar gyfer iechyd yn adlewyrchu blaenoriaethau a nodwyd i sicrhau bod gwasanaethau aciwt o safon uchel yn parhau i fod ar gael lle mae eu hangen, hyrwyddo datblygiad parhaus gwasanaethau sylfaenol a chymunedol yn agosach i gartrefi cleifion a pharhau i ganolbwyntio ar drawsnewid gwasanaethau ac integreiddio gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yn well.
- Er mwyn cydnabod pwysigrwydd addysg ar gyfer mynd i'r afael ag anghydraddoldeb o ran cyflogaeth a sgiliau, y cyfeiriwyd ato gan Grŵp Cynghorol y Gyllideb ar Gydraddoldeb, rydym wedi cynyddu'r cyllid ar gyfer ysgolion, wedi diogelu addysg ôl-16 ac wedi cynyddu'r arian cymorth ar gyfer myfyrwyr addysg uwch. Yn unol â Chytundeb Cyllid 2014 rydym hefyd yn parhau i gefnogi 2,500 o brentisiaethau ac yn ariannu carfan newydd o 2,500 o brentisiaethau.

13. Sefydlodd Llywodraeth Cymru Grŵp Cynghorol y Gyllideb ar Gydraddoldeb (BAGE) Llywodraeth Cymru yn 2012 a gaiff ei gynnull ar y cyd gan y Gweinidog Cyllid a Busnes y Llywodraeth a'r Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi. Mae'n cynnwys cynrychiolwyr allanol o'r sefydliadau cydraddoldeb yn y trydydd sector a'r sector gwirfoddol, economegydd academaidd fel cynghorydd a benodwyd gan Weinidogion Cymru a swyddogion Llywodraeth Cymru sy'n arwain rhannau o'r agenda cydraddoldeb o fewn y Llywodraeth.

Cyllideb Ddrafft 2016-17: Asesiad Effaith Integredig Strategol

14. Mae ein dull asesu integredig yn cynnig asesiad mwy realistig o effaith gyffredinol penderfyniadau gwario ac yn cydnabod, ar adeg pan fo cyllidebau yn lleihau, nad oes un ateb a fydd yn rheoli effaith penderfyniad ym mhob maes bob amser. Mae'r asesiad hwn o effeithiau ein penderfyniadau yn hanfodol i sicrhau y caiff cyfle cyfartal ei hyrwyddo ac y caiff gwahaniaethu ei atal, ac mae hyn wedi llywio ein dull o ymdrin â phroses y gyllideb.

15. Felly, rydym wedi seilio ein penderfyniadau gwario ar ddadansoddiad o ofynion ac anghenion mewn meysydd gwasanaeth cyhoeddus allweddol. Yn yr hinsawdd ariannol heriol rydym wedi ceisio canolbwyntio adnoddau ar flaenoriaethau sy'n seiliedig ar asesiad o'r effaith gronnol gadarnhaol fwyaf a lliniaru effeithiau cyni cyllidol lle na ellir eu hosgoi.
16. Wrth fabwysiadu'r dull hwn o weithredu rydym wedi ymgysylltu ag amrywiaeth o randdeiliaid gan gynnwys Pwyllgorau'r Cynulliad a Grŵp Cyngorol y Gyllideb ar Gydraddoldeb (BAGE) ac wedi cael ein llywio gan eu hargymhellion. Unwaith eto mae'r Gweinidog Cyllid a Busnes y Llywodraeth wedi cynnal taith cyllideb ledled Cymru, gan gasglu barn y rhai sy'n gweithio yn rheng flaen gwasanaethau cyhoeddus a'u cynnwys yn y penderfyniadau sy'n effeithio arnynt.
17. Fodd bynnag, er bod yr Asesiad Effaith Integredig Strategol yn canolbwyntio ar effeithiau strategol lefel uchel penderfyniadau gwario, drwy gydol y broses o gynllunio cyllidebau cynhelir asesiadau effaith yn unol â dull gweithredu'r Llywodraeth hon ym mhob maes.

Y Dull o Ymdrin â Chyllideb Ddrafft ac Asesiad Effaith Integredig Strategol 2016-17

18. Wrth baratoi ar gyfer y Gyllideb hon rydym wedi mabwysiadu dull gweithredu integredig sy'n seiliedig ar dystiolaeth a gwaith gwerthuso ac rydym wedi meithrin dealltwriaeth ehangach o'r pwysau trawsbynciol a geir ym mhob un o'r meysydd gwasanaeth, yn unol â'n blaenoriaethau allweddol, tra'n targedu arian at y rhai sydd ei angen fwyaf.
19. Adolygwyd tueddiadau presennol ac amcanestyniadau ar gyfer y dyfodol a'u heffeithiau posibl yn y byrdymor, y tymor canolig a'r tymor hwy. Gwnaethom hyn er mwyn sicrhau na fydd ymatebion byrdymor yn cael effeithiau andwyol tymor hwy.
20. Edrychwyd ar ddulliau Llywodraeth Cymru o ymdrin â pholisi a chyllid ar gyfer addysg, iechyd a gwasanaethau gofal cymdeithasol, seilwaith a Buddion Cyffredinol. Ystyriwyd sut mae'r dulliau gweithredu hynny yn dylanwadu ar wasanaethau cyhoeddus ar lawr gwlad, y rhyngweithio rhwng y meysydd hyn, beth yw eu hanghenion yn y dyfodol a'r hyn y mae hynny yn ei ddweud wrthym am y ffordd y dylem fynd ati i bennu dyraniadau cyllidebol.
21. Gwnaethom gydnabod hefyd na ellir asesu effaith ein penderfyniadau gwario ar bobl mewn grwpiau gwarchoddedig ar wahân i effaith diwygiadau treth a lles Llywodraeth y DU. Fel rhan o raglen ymchwil a gomisiynwyd gan Grŵp Gorchwyl a Gorffen Gweinidogol Llywodraeth Cymru ar Ddiwygiadau Lles, yn ddiweddar gwnaethom gyhoeddi dau adroddiad sy'n ystyried effaith diwygiadau o'r fath yng Nghymru, yn ogystal â'r Cyflog Byw Cenedlaethol.
22. O ganlyniad i ymagwedd Llywodraeth y DU tuag at gyntu cyllidol a Diwygio Lles a chyda galw cynyddol am wasanaethau gwnaethom nodi heriau sylweddol a gwirioneddol o ran darparu gwasanaethau, gan na ellir delio'n llawn â'r pwysau cynyddol mewn meysydd â blaenoriaeth a chynnal y lefelau ariannu presennol.

23. Wedyn blaenoriaethwyd cyllid ar gyfer meysydd y nodwyd eu bod yn cael effeithiau cadarnhaol. Gwnaethom hynny gan wybod bod i'r penderfyniad i ganolbwyntio ein hymdrechion ar flaenoriaethau oblygiadau i feysydd eraill. Yn yr achosion hyn rydym wedi ceisio lliniaru effeithiau negyddol lle y bo'n bosibl.

Cyllideb Ddrafft 2016-17: Penderfyniadau Allweddol

Iechyd a Gwasanaethau Iechyd

- Mae ein penderfyniad i ddyrannu cyllid ychwanegol gwerth £293m ar gyfer y sector iechyd yn 2016-17 yn cydnabod bod darparu setliad digonol a chynaliadwy ar gyfer iechyd yn ystyriaeth hanfodol nid yn unig ar gyfer cymdeithas yn gyffredinol, ond hefyd gan gydnabod yr effeithiau anghymesur o gadarnhaol ar grwpiau gwarchoddedig. Fel rhan o'r ymrwymiad i atgyfnerthu gofal sylfaenol a chymunedol, defnyddir £30m o'r £293m a ddyrennir i'r gwasanaeth iechyd yn y Gyllideb hon i gynyddu'r cyllid sydd ar gael i'r Gronfa Gofal Canolraddol i £50m yn 2016-17.
- Fel Llywodraeth rydym yn parhau i gydnabod rôl bwysig gwasanaethau iechyd meddwl o ran gwella canlyniadau cleifion. Felly, rydym wedi dyrannu £30m o'r £293m i gynyddu'r cyllid sydd ar gael ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl yn ogystal â'r cyllid ar gyfer pobl hŷn.
- Mae ein penderfyniad i ddyrannu £21m ychwanegol drwy'r Grant Cynnal Refeniw ar gyfer gwasanaethau cymdeithasol yn cydnabod y pwysau ar brosesau darparu gwasanaethau, y cysylltiad agos rhwng iechyd gwael ac amddifadedd a'r effeithiau pwysig y mae gofal cymdeithasol yn eu cael ar y rhai mwyaf difreintiedig, boed hynny am resymau sy'n ymwneud â henaint, anabled neu'r angen i ddiogelu plant.
- Drwy ddiogelu rhaglenni hanfodol megis y rhaglen Cefnogi Pobl rydym wedi cydnabod bod y rhaglen hon, yn ogystal â darparu cymorth sy'n gysylltiedig â thai i rai o'r bobl sydd fwyaf agored i niwed ac sydd wedi'u hallgáu fwyaf yn y gymdeithas yng Nghymru, hefyd yn helpu unigolion a theuluoedd sy'n ddigartref neu mewn perygl o fod yn ddigartref i ddod o hyd i'w cartref a'i gadw a byw'n annibynnol, yn ogystal â gwneud cyfraniad allweddol at ein hagenda Trechu Tlodi.

Cyrhaeddiad Addysgol

- Mae ein penderfyniad i ddyrannu £39.7m ychwanegol i ysgolion, sydd wedi'i anelu'n bennaf at gyllido ysgolion rheng flaen, yn cydnabod pwysigrwydd addysg o ran codi cyrhaeddiad addysgol a gwella sgiliau ar bob lefel o gofio'r pwysau sylweddol sydd ar ein hysgolion. Rydym wedi cydnabod ei gyfraniad at dorri'r cylch o anfantais ac anghydraddoldeb a helpu i sicrhau dyfodol ffyniannus i'r Gymraeg a'r effaith gadarnhaol ar bobl ifanc yn gyffredinol. O dan Erthygl 28 o Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, mae gan blant yr hawl i gael addysg.
- Yn unol â Chytundeb Cyllideb 2014, rydym yn rhoi £7.2m ychwanegol yn 2016-17 er mwyn cynyddu'r Grant Amddifadedd Disgyblion o £1,050 fesul disgybl cymwys yn 2015-16 i £1,150 yn 2016-17. Mae hyn yn adeiladu ar nodau'r rhaglen o dorri'r cysylltiad rhwng tlodi a chyrhaeddiad addysgol.

- Er mwyn cydnabod tystiolaeth ryngwladol sefydledig gadarn bod angen ymyriadau dwys, cyn gynted â phosibl, ym mywydau'r rhai sy'n wynebu'r risg fwyaf er mwyn torri'r cylch o anfantais rydym wedi diogelu rhaglen Dechrau'n Deg. Rydym wedi gwneud hyn mewn ymateb i dystiolaeth sydd ar gael ar hyn o bryd sy'n dangos bod Dechrau'n Deg yn dechrau cael effaith gadarnhaol wirioneddol ar blant.
- Rydym hefyd wedi ymestyn ein cynllun Her Ysgolion Cymru i 2016-17 gyda £15m ar gael y flwyddyn nesaf. Bydd hyn yn helpu'r rhaglen i gyflymu ac yn canolbwyntio ein hymdrechion i wella ysgolion, gan ganolbwyntio ar ysgolion cynradd ac uwchradd yng Nghymru sy'n wynebu'r her fwyaf o ran amgylchiadau a'r cam a gyrhaeddwyd yn y broses ddatblygu.
- Wrth gydnabod y rôl bwysig y mae ysgolion yn ei chwarae o ran sicrhau dyfodol ffyniannus i'r Gymraeg rydym wedi dyrannu cyllid ychwanegol i ysgolion. Rydym yn parhau i fod yn ymrwymedig i Strategaeth y Gymraeg, sef Iaith Fyw, a'n strategaeth addysg cyfrwng Cymraeg ac yn unol â'r ymrwymiad hwn ac er mwyn cydnabod y pwysau sy'n ein hwynebu o ran diogelu dyfodol a threftadaeth y Gymraeg rydym wedi dyrannu £1.2m yn 2016-17 fel cam i leihau effaith gostyngiadau i gyllid.
- Mae addysg a hyfforddiant ôl-16 megis prentisiaethau yn bwysig i ateb yr her sy'n gysylltiedig â lleihau nifer y bobl nad ydynt mewn addysg, hyfforddiant na chyflogaeth (NEETS). Felly, rydym yn diogelu ein cyllideb ar gyfer Addysg Ôl-16 a thrwy Gytundeb Cyllideb 2014 rydym yn dyrannu £5m fel y gellir parhau i gefnogi tua 2,500 o brentisiaethau ac wedi neilltuo £5m ychwanegol i ariannu carfan newydd o 2,500 o brentisiaethau.
- Rydym hefyd wedi rhoi arian i sefydlu cynllun peilot wedi'i dargedu ar gyfer myfyrwyr mewn addysg bellach er mwyn dileu'r rhwystrau i addysg a mynd i'r afael ag amddifadedd rhwng y cenedlaethau. Yn benodol, bwriedir i'r cynllun peilot hwn ganolbwyntio ar gael effaith gadarnhaol ar y rhai mewn grwpiau gwarchoddedig, yn enwedig o ran rhywedd.
- Ar yr un pryd rydym wedi parhau'n ymrwymedig i'n nod allweddol o sicrhau tegwch i bawb ac wedi dyrannu £10m ychwanegol er mwyn darparu cymorth i fyfyrwyr Addysg Uwch, er mwyn diogelu'r effeithiau y mae ein polisi ffioedd dysgu yn eu cael o ran gwella cyfleoedd bywyd i bob person ifanc ac ymdopi â'r pwysau sy'n deillio o'r galw cynyddol am wasanaethau. Bydd hyn yn cael effaith gadarnhaol ar bobl waeth beth fo'u hethnigrwydd, eu rhyw neu eu cefndir, gan gynnig llwybr i ddianc rhag tlodi.

Cefnogi Plant, Teuluoedd a Chymunedau Difreintiedig

- Ar bob cam o broses y gyllideb rydym wedi ceisio lliniaru effeithiau dinistriol Diwygiadau Lles Llywodraeth y DU ar deuluoedd a defnyddio'r holl ddulliau sydd ar gael inni. Er mwyn gwrthbwyso'r effeithiau ar gymunedau, rydym wedi buddsoddi mewn addysg reng flaen a darparu gwasanaethau cymdeithasol drwy'r Grant Cynnal Refeniw, wedi defnyddio'r mesurau sydd ar gael inni ym

meysydd seilwaith a chyllid arloesol ac wedi diogelu'r rhaglenni hynny sydd wedi'u hanelu at gydraddoldeb, adfywio cymunedol, cynaliadwyedd a newid yn yr hinsawdd.

- Yn unol â'n hymrwymiad i drechu tlodi rydym yn diogelu'r cyllid ar gyfer Cymunedau yn Gyntaf sy'n gwneud cyfraniad pwysig o fewn y 10 y cant o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru gyda'r nod hirdymor o gyfrannu at y gwaith o leihau tlodi parhaus.
- Rydym yn parhau i gefnogi Buddion Cyffredinol drwy barhau i ddiogelu'r cyllid ar 1 y cant uwchlaw'r newidiadau i Gyllideb Cymru yn gyffredinol. Golyga hyn y byddwn yn parhau i ddarparu presgripsiynau am ddim, brecwast mewn ysgolion a llaeth ysgol am ddim, nofio am ddim a thocynnau teithio rhatach. Mae'r mentrau hyn yn helpu'r rhai mwyaf difreintiedig mewn cymdeithas ac yn unol â'n ffocws ar atal gallent hefyd leihau'r galw am wasanaethau yn y dyfodol.
- At hynny, drwy ddyrannu £3m er mwyn cyfyngu ar doriadau i arolygiaethau rydym yn ceisio diogelu'r rôl bwysig y mae ein harolygwyr yn ei chwarae o ran sicrhau ansawdd a diogelwch gwasanaethau y mae ein grwpiau gwarchoddedig yn dibynnu arnynt.
- Gwyddom y bydd angen gwneud penderfyniadau anodd ynghylch gwasanaethau lleol sydd o fudd i bobl Cymru. Lle y bo'n bosibl rydym wedi ceisio sicrhau bod gan awdurdodau lleol yr hyblygrwydd ariannol i wneud y penderfyniadau hyn drwy ganolbwyntio buddsoddiad ar wasanaethau rheng flaen drwy ddefnyddio'r Grant Cynnal Refeniw. Mewn ymateb i gynt cyllidol byddwn yn ceisio dull cydweithredol sy'n ystyried modelau cyflawni amgen ac sy'n mynd ymhellach na chanolbwyntio ar arbedion effeithlonrwydd yn unig.
- Mae'r Amgueddfa Genedlaethol, Archifau, Llyfrgelloedd, y Celfyddydau, Diwylliant a Chwaraeon yn cyfrannu at fynd i'r afael ag anghydraddoldeb ac yn dysgu pobl ifanc am ein diwylliant, tra'n cefnogi twristiaeth ac yn gwella ein henw yn rhyngwladol ar yr un pryd. Rydym yn parhau i gydweithio â'n partneriaid er mwyn lleihau'r effaith ar grwpiau gwarchoddedig.

Twf a Swyddi Cynaliadwy

- Drwy gydol tymor y Cynulliad hwn, mae Llywodraeth Cymru wedi canolbwyntio ar gyflawni twf cytbwys a chynaliadwy, sbarduno'r adferiad economaidd drwy gefnogi busnesau, denu mewnfuddsoddiad a chynyddu lefelau cyflogaeth.
- Fodd bynnag, wrth i gynt cyllidol roi rhagor o bwysau ar ein hadnoddau, rydym wedi gorfod mabwysiadu dull gweithredu darbodus drwy ailganolbwyntio ar y dulliau hynny sy'n cael yr effaith fwyaf. Rydym wedi ceisio diogelu a lliniaru'r effeithiau negyddol ar gyfer y bobl hynny y mae effeithiau negyddol cyni cyllidol yn cael effaith anghymesur arnynt.

- Er gwaethaf y toriadau i'r gyllideb gyfalaf dros y pum mlynedd diwethaf, na welwyd mo'u tebyg o'r blaen, drwy ein Cynllun Buddsoddi yn Seilwaith Cymru rydym wedi parhau i ganolbwyntio ar fanteisio ar y cyfleoedd a'r manteision y mae buddsoddi yn seilwaith Cymru yn eu cynnig drwy alluogi twf economaidd parhaus a chreu swyddi newydd.
- Er mwyn dangos ein hymrwymiad i gefnogi busnesau yng Nghymru rydym yn gwneud penderfyniad cynnar i ymestyn y Cynllun Rhyddhad Ardrethi Busnesau Bach presennol am 12 mis arall. Bydd y penderfyniad hwn yn lleihau cyfanswm yr Ardrethi Annomestig a delir gan fusnesau bach yng Nghymru tua £90m yn 2016-17.
- Mae cyflogaeth yn cynnig lefel uchel o ddiogelwch rhag tlodi. Felly, er mwyn meithrin gallu economaidd mae cyllidebau wedi'u diogelu drwy fanteisio i'r eithaf ar y cyfleoedd i ddenu cyllid ychwanegol megis Cyllid Ewropeaidd.
- Mae penderfyniadau ynghylch trafndiaeth wedi'u gwneud gyda'r bwriad o liniaru'r effeithiau negyddol ar grwpiau gwarchoddedig drwy sicrhau parhad gwasanaethau a pharhau i ymateb i anghenion cymunedau lleol. Mae'r cynllun tocynnau teithio rhatach yn sicrhau bod gwasanaethau yn parhau i gefnogi pobl hŷn a phobl anabl. Er mwyn cefnogi hyn rydym wedi diogelu tocynnau teithio rhatach ac wedi neilltuo £9.75m ar gyfer Cynllun Teithio Rhatach ar Fysiau i Bobl Ifanc. Bydd y camau gweithredu hyn yn helpu unigolion, gan gynnwys pobl o aelwydydd incwm isel, i fanteisio ar gyfleoedd i gael gwaith, addysg, hyfforddiant a phrentisiaethau.